

DIN ISTORIA PRESEI SĂTMĂRENE ZIARUL GRANIȚA

NAE ANTONESCU

Granița este primul cotidian românesc apărut în Satu Mare. În 24 septembrie 1919 a început să se tipărească bisăptămânalul *Satu Mare*, ca organ al Partidului Național Român și de la acea dată au apărut, cu intermitențe, și alte gazete în orașul de pe Someș. Nu e de mirare că primul cotidian românesc din Satu Mare i-a trebuit atâta vreme ca să poată apărea pentru că nici Oradea, oraș mai mare și mai înfloritor economic, cu o mai veche și mai puternică tradiție culturală românească, nu a avut un asemenea ziar pînă în 15 iulie 1929 când începe să se tipărească *Gazeta de vest*, deși au existat și în capitala Bihorului o sumedenie de gazete cu apariție sporadică.

Cotidianul *Granița* își are originea în acțiunile mișcării antirevizioniste de la frontiera de vest a țării, ivită ca urmare a activizării forțelor revizioniste internaționale, sprijinite mai cu seamă de cercurile politice germane și italiene. Poporul român împreună cu cehii și sârbii, a reacționat cu hotărâre împotriva uneltirilor ce vizau anularea concluziilor Tratatului de la Trianon. Astfel directorul ziarului *Universul*, Stelian Popescu, înființează „*Liga antirevizionistă română*“, organizație la care românii sătmăreni au aderat din primul moment. Ziarul *Granița* se face ecoul acestor susținute preocupări de consolidare a statului român, în condițiile unei lupte încrâncenate cu presa maghiară din localitate, ce depășia cu mult, aparițiile întâmplătoare ale publicațiilor periodice românești în orașul Satu Mare.

Granița apare la 8 aprilie 1934, cu subtitlul „Ziar de afirmație românească“. Director: Dariu Pop, pînă la I, 1934, nr. 190 (30 noiembrie); red-responsabil: Horia I. Gheorghită, pînă la I, 1934, nr. 15 (27 aprilie). Redacția și administrația ziarului erau în strada Mihai Viteazul, nr. 13 și se imprima la tipografia „Gloria“ din localitate. Cel dintâi număr a avut șase pagini, apoi mereu numai patru.

Articolul program al cotidianului sătmărean se întitulează *Granița* și este semnat de Dariu Pop, text în cuprinsul căruia se afirmă sprijinirea vieții naționale la granița de nord-vest a țării. Ziarul își propune să fie difuzat în toate comunele județului și să militeze împotriva revizionismului. Oficialitățile politice și culturale ale județului au salutat apariția *Graniței*, asimilat unui cotidian al rededeșteptării conștiinței naționale, organ de presă ce normal trebuia să apară în 1918, împiedicat numai de împrejurări nefavorabile, care i-au întârziat apariția un deceniu și jumătate. De la început ziarul sătmărean și-a organizat correspon-

denți în toate comunele frunțase ale județului. Ziarele maghiare din Satu Mare *Szamos* și *Szatmári Újság* n-au privit cu ochi buni apariția cotidianului românesc și i-au prevestit o repede dispariție. Ceea ce, din nefericire, s-a și întâmplat, după cum vom observa în cuprinsul acestui studiu.

La consolidarea cotidianului sătmărean sunt angajați și cititorii, căroră li se cer observații și sugestii cu privire la conținutul ziarului, înțelegând prin acesta să-și informeze în mod conștiincios publicul. Intelectualii sătmăreni, de la Anton Davidescu până la Ioan Giurgea au salutat călduros apariția cotidianului *Granița*. Iată o mărturisire a unui cunoscut gazetar din perioada interbelică, despre apariția *Graniței*: „Prin pegrinările mele cunosc aproape toate orașele din Ardeal. La Satu Mare n-am fost niciodată. În tovărășia aceluia eminent avocat, care este doctorul Vasile Cotruș, am venit pentru o singură zi și în acest oraș de graniță românească“, și mai departe: „Nu știu cine sunt întemeietorii acestui ziar. Simt însă, că la temelie aceștia sunt inimi românești, sentimente nobile“¹.

Granița a apărut în afara oricărui partid politic al vremii și prin aceasta se aseamănă cu *Gazeta de vest* din Oradea, care era organul politic al tuturor românilor indiferent de culoare politică: „Noi nu facem politica nici unui partid. Facem însă politica românismului“, afirma Oct. Ruleanu despre *Granița*, al cărei colaborator de seamă era², și tot Oct. Ruleanu este cel care scrie, cu prilejul împlinirii a 5 ani de apariție a *Gazetei de vest*: „Sărbătoarea lor e și a noastră. *Granița* a pornit pe același drum, cu aceleași greutate și cu aceleași furtuni“³. Participând la serbările închinat lui Vasile Lucaciu, în comuna Șișești, Oct. Goga afirmă despre *Granița*, că este „un monitor al ideii naționale în aceste ținuturi“. Și gazeta *Grăul neamului* din Carei (VIII, 1934, nr. 3—4 din martie — aprilie, p. 8) salută apariția *Graniței*, anunțând că din grupul colaboratorilor face parte și profesorul Oct. Ruleanu.

La apariția numărului 100, N. V. Ilieșiu, redactor responsabil al cotidianului de la I, 1934, nr. 16 (28 aprilie) până la sfârșitul apariției, notează: „Am apărut pe neașteptate în ziua Învierii⁴. Așa modești și fără de pretenții. Fără trimbițări și artificii de paradă și reclamă. Nu ne-am speriat nici de lumină și nici de greutate“⁵.

Alte mărturii despre activitatea cotidianului sătmărean. Aurel Gociman, redactor principal al ziarului *Universul*: „La Satu Mare, de un timp oarecare apare un ziar românesc cu titlul sugestiv *GRANIȚA*. El apare în condițiuni modeste, scris de un grup de tineri publiciști, plini de entuziasm și de dragoste de neam. Cu toate dificultățile cu care e necăjită a lupta această gazetă, *niciodată un ziar românesc din Ardeal* nu și-a justificat mai mult existența“. M. G. Samarineanu, directorul revistei *Familia* din Oradea: „Un reconfortant aci: coloanele *Graniței* ro-

¹ Sever Stoica, *Un ziar de afirmare națională*, în *Granița*, I, 1934, nr. 14 (26 aprilie), p. 1.

² Oct. Ruleanu, *Evenimente*, în *Granița*, I, 1934, nr. 4 (31 mai), p. 1.

³ Oct. Ruleanu, *Înainte, pe același drum*, în *Granița*, I, 1934, nr. 79 (17 iulie), p. 1.

⁴ *Granița* a apărut în duminica de Paște din 8 aprilie 1934.

⁵ N. V. Ilieșiu, 100, în *Granița*, I, 1934, nr. 110 (11 august), p. 1.

mânești, tinere, viguroase⁶. Și o altă mărturie din zona noastră: „*Granița* este aparatul prin care respiră acest colț de țară”⁷.

Iată cum se înfățișează un număr obișnuit al cotidianului sătmărean. În pagina primă este culeasă caseta redacțională, articolul de fond, editorial de obicei semnat, căruia îi sunt alăturate unul sau două articole de orientare generală precum și unele știri politice importante ale momentului. Pagina a doua cuprinde rubricile de sport, cinema, economice, anunțuri și reclame, radio, publicațiuni, bursa și mica publicitate. Următoarea pagină, a treia: reportaje din oraș și județ, articole, rubrici cu știri din Baia-Mare și Carei, probleme culturale și școlare, curierul judiciar. Pagina a patra înserează știrile politice externe ca și cele județene curente, aceste de pe urmă comentate. Redacția era la etaj, formată din două camere, aproape de Turnul pompierilor. Cu intermitențe *Granița* are și o „rubrică a Sălajului”, la fel o semipagină a femeii. Redactorul sportiv al cotidianului era Liviu Seleş, fiul directorului liceului „Mihai Eminescu” din localitate. Rubrica „Economice” relatează despre încasarea impozitelor, legea conversiunii agricole, recoltarea cerealelor și valorificarea lor, credite pentru agricultură, probleme de industrie, etc.

Un interes constant în preocupările cotidianului *Granița* îl constituie Țara Oașului. Sunt evidențiate condițiile grele de trai și școlarizare: „Oșanul e un român sărac dar bogat cu duhul. Are deci nevoie de sfaturi potrivite. *Astra* se angajează. Și o va face cu cele mai mari sacrificii în numele dreptului de cultură”⁸.

Deși *Granița* n-a avut o pagină literară distinctă, redactorii au inserat în paginile ei scurte note despre cărți, expoziții școlare, manifestări legate de săptămâna cărții, activitățile didactice ale învățătorilor sătmăreni, programul cinematografului „*Astra*” iar în numărul de Crăciun tipărește singura pagină, *Literatură-artă*, cu colaborarea lui Oct. Ruleanu, Liviu Popa și Gabriel Drăgan. Ziarul anunță constituirea unui comitet de redactare a unei monografii a județului Satu Mare.

Colaboratori: Oct. Ruleanu, Dariu Pop, Ioan Giurgea, Mihai Bălaj, N. V. Ilieșiu, Felician G. Zăciu, Sever Stoica, Leonida Pop, Horia I. Gheorghită, Al. Nicorescu, T. Vâjdea, Alex. Olteanu, Valeriu Cărdus, Liviu Popa, etc.

Ultimul număr al ziarului *Granița* este cel apărut la data de II, 1935, nr. 223 (16 ianuarie). Cotidianul sătmărean a avut un destin vitreg. Nu a putut apare nici măcar un an de zile. Uneltirile politice și prin aceasta dezbinarea românească din epocă și-au spus nefast cuvântul. Un rol negativ în distrugerea cotidianului *Granița* l-a jucat chiar directorul ei Dariu Pop, care l-a transcris pe numele său la tribunal deși ziarul era al oficialității politice și culturale a județului. De altfel Dariu Pop nu e la prima lui acțiune negativă de acest fel. O asemenea operație a încercat și în parte chiar i-a reușit, dar numai pentru puțină vreme, și cu gazeta *Satu Mare*. A fost obligat să părăsească direcția acestei gazete.

⁶ M. G. Samarineanu, *Efort românesc*, I, 1934, nr. 174 (10 noiembrie), p. 1.

⁷ M. Bălaj, *Ziarul nostru „Granița”*, în *Granița*, II, 1935, nr. 213 (3 ianuarie), p. 1.

⁸ Oct. Ruleanu, *Pentru Țara Oașului*, în *Granița*, I, 1934, nr. 137 (26 sept.), p. 1.

Cu privire la *Granița*, o broșură redactată de R. Furtună aduce grave acuzații directorului cotidianului, mărturii ale redactorilor și astfel Dariu Pop este destituit de la conducerea *Graniței*⁹. De la I, 1934 nr. 191 (1 Dec.) ziarul apare sub conducerea unui comitet. Totuși, Dariu Pop a obținut de la oficialitățile politice ale județului ca începând cu I, 1934, nr. 203 (18 decembrie) redactor șef al cotidianului să fie avocatul Liviu Popa, adus din Oradea, ca om de încredere al fostului director al ziarului sătmărean. În asemenea situație trei redactori: Horia I. Gheorghită, Valeriu Cîrdu, publicist clujean în Satu Mare, și M. Rogojanu și-au înaintat demisia dar din lămuririle publicate într-un articol se poate înțelege că au fost alungați din redacție și în locul lor a fost angajat Felician Gh. Zăciu iar dintre cei vechi a rămas doar N. V. Ilieșiu¹⁰. În sprijinul redactorilor demisionați sau alungați vine un articol al lui Ștefan A. Tătăreșțianu din gazeta *Satu Mare*, care aduce acuzații însemnate lui Dariu Pop, mai cu seamă în ceea ce privește activitatea lui la conducerea revizoratului școlar județean¹¹. Cei trei redactori au scos o nouă gazetă, *Cuvântul* la Baia-Mare în paginile căreia înfierează activitatea distrugătoare a lui Dariu Pop. În ultimul număr un *Cuvânt către cititorii „Graniței”* semnat de Dariu Pop, care de altfel a redactat în întregime numărul, scrie că suspendă ziarul pentru o scurtă durată și promite o reapariție. Dar *Granița* n-a mai apărut, încheindu-și astfel și atât de tragic ciudata ei existență. Și iarăși s-a compromis un ideal în care mulți cititori sătmăreni au crezut¹².

DE L'HISTOIRE DE LA PRESSE DE SATU MARE — LE JOURNAL „GRANIȚA“

(Résumé)

„Granița” est le premier quotidien roumain paru à Satu Mare, le 8 avril 1934, ayant le sous-titre „Journal d'affirmation roumaine”, directeur Dariu Pop, la rédaction et l'administration étaient 15, rue Mihai Viteazul, étant imprimé à tipographie „Gloria” de la même localité; le premier numéro a été imprimé sur six pages et les suivants en avaient seulement quatre.

Le quotidien „Granița”, a son origine dans les actions du mouvement antirévizioniste de la frontière d'ouest du pays, issu comme suite de l'activité toujours grandissante des forces révizionistes internationales.

Le journal dont le dernier numéro de parution est le 16 février 1935, par ses préoccupations, par le fait qu'il s'est déclaré hors n'importe quel parti politique, a été beaucoup apprécié dans les journaux et les revues du pays.

⁹ R. Furtună, *Cine este Dariu Pop și de ce au demisionat cei trei redactori de la Granița, Rânduri către conștiința românească*, Tip. „Patria”, Satu Mare, 1935, 46 pag.

¹⁰ *Conflictul de la „Granița”*, în *Satu Mare*, XVI, 1934, nr. 22 (23 dec.), p. 3.

¹¹ Dr. Ștefan A. Tătăreșțianu, *Pentru „Granița”*, în *Satu Mare*, XVI, 1934, nr. 18 (25 noiembrie), p. 3.

¹² Pseudonimele redactorilor:

Horia I. Gheorghită: Gh. Oșanu; High

M. Rogojanu: C. Miron; C. Ignășanu; M. Borșanu; M. Sălăgeanu. Redactorul

M. Rogojanu a decedat în anul 1936

Valeriu Cîrdu: Radu Fulger; Puiu Doinaru; Mircea Șoimaru. Valeriu Cîrdu este născut în 1911 și a fost redactor la ziarul *Patria* din Cluj.